

LL/HHM

18.5.2020

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TyV@eduskunta.fi

M 22/2020 vp**Valtioneuvoston asetus väliaikaisista poikkeuksista sovellettaessa eräitä vuosilomalain, työaikelain ja työsopimuslain säännöksiä****Yleistä**

Lääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta lausua yllä olevasta valtioneuvoston asetuksesta koskien poikkeuksia vuosilomasta, työajoista ja irtisanomisajasta.

Kyseinen soveltamisasetus on jatkoa kahdelle aiemmalle vastaavalle asetukselle. Lääkäriliitto haluaa kuitenkin tuoda viimeisimmän asetuksen käytännönvaikutukset esiin ja esittää niihin täsmennystä. Koska kyseinen soveltamisasetus edeltäjäineen on koskettanut ja koskettaa mitä suuremmissa määrin edustamiemme lääkäreiden työtä, haluamme esittää huomioita ja ongelmia koskien valmiuslain soveltamista.

Valmiuslain soveltamisesta

Valmiuslakia on nyt sovellettu kahden kuukauden ajan. Välittömästi ensimmäisen soveltamisasetuksen voimaantultua ilmeni nopeasti pyrkimyksiä soveltaa valmiuslakia

- 1) Sellaisissa yksiköissä ja tehtävissä, jotka eivät liity koronaepidemian hoitoon;
- 2) Samoin eteen on tullut pyrkimyksiä sivuuttaa lääkäreitä koskevia palvelussuhteen ehtoja merkittävästi laajemmin kuin mitä po. asetus on sallinut.

Jälkimmäisen osalta tilanne on tietojemme mukaan laantunut, mutta ensimmäisen osalta näin ei ole. Tämän vuoksi lausuntomme koskee erityisesti em. kohtaa 1.

Po. soveltamisasetuksen muistiossa on kerrottu, että ministeriöiden saamien tietojen mukaan valmiuslain käyttö on ollut melko maltillista, vaikkakin tarve on ilmeinen ollut, ja että lain soveltamisesta on tiedusteltu myös paikansaajajärjestöiltä. Todettakoon, että Lääkäriliitto ei tällaista kyselyä ole saanut, vaikka edustamme noin 14.000 kuntasektorilla työskentelevää lääkärinä. Lääkäriliiton asiasta saamat tiedot eivät myöskään ole kaikin osin linjassa asetuksen muistiotekstin kanssa. Tietojemme mukaan valmiuslakia on sovellettu varsin laajasti ja ajoittain vain löyhin yhteyksin todelliseen epidemiatilanteeseen nähden.

Ensinnäkin, tietojemme mukaan irtisanomisaikaa on pidennetty usealla kunnallisella työnantajalla ilman selkeää liitántää koronaepidemiaan ja pidennyksen välttämättömyyttä osoittamatta. Jokaisessa paikassa, josta tieto on tullut, on pidennys ollut nimenomaan maksimiin eli neljään kuukauteen. Tiedossamme on myös yksiköitä, joissa ei lainkaan hoideta koronapotilaita

ja irtisanomisaikaa on silti pidennetty kaikille yksikössä työskenteleville lääkäreille. Lisäksi haluamme tuoda esiin, että irtisanomisajan pidennyksen ilmoittamista ei ole soveltamisasetuksessa tai muistiossa enemmälti täsmennetty. Olemme edunvalvonnassamme lähteneet aikaprioriteettiperiaatteesta, eli tieto pidennyksestä tulee olla ennen irtisanoutumishetkeä, jos työnantaja aikoo siihen vedota. Toivomme kuitenkin tälle ilmoittamisen ajankohdalle täsmennystä.

Vuosilomien osalta uusimmassa asetuksessa ei ole enää mahdollistettu vuosiloman antoajankohtaan poikkeusta. Tässä ensimmäinen huomioitava asia on se, että aiemmissa asetuksissa näin oli ja keväälle vahvistettujen lomien osalta niitä myös käytännössä siirrettiin ja peruttiin. Muistiosta ei selviä, milloin nämä lomat tulisi antaa. Asetus mainitsi, että niin pian kuin mahdollista, mutta epäselväksi on jäänyt, koska tämä konkreettisesti on. Tuleeko ne antaa ensimmäiseksi tässä kesälomakaudella ja lisäksi varsinainen lomakauteen kohdistuva vuosiloma? Vai vasta lomakauden jälkeen? Jälkimmäisen vaihtoehdon osalta herää toki kysymys, täytyykö edellytys ”niin pian kuin mahdollista”.

Toinen huomioitava seikka vuosilomista on se, että vaikka antoajankohdasta nyt ei voi enää poiketa, on siirtomahdollisuus yhä olemassa. Ymmärrämme tämän niin, että kunhan vuosiloma vahvistetaan ajalle 2.5.-30.9.2020, on edellytys täytetty ja sen jälkeen siirto on mahdollinen välttämättömyysedellytyksin ja loma annettavissa syyskuun jälkeenkin, mikä väistämättä syö asetuksen muutoksen merkitystä. Näistä molemmista toivoisimmekin mahdollista esimerkkiä muistion yhteyteen.

Ongelmat ja muutosesityksemme

Syy siihen, miksi olemme edellä esitetyistä asioista huolissamme, on se käytäntö, jonka kunnista ja sairaanhoitopiireistä olemme saaneet tietoomme. Monet työnantajat lähtevät nyt siitä, että tänä kesänä vuosilomia ei tarvitsisi antaa kunnallisen virkaehtosopimuksen (KVTES) edellyttämällä tavalla yhtäjaksoisena. Lisäksi on ilmoitettu kollektiivisesti, että lomaa annetaan kesälomakaudelle vain tietty määrä, joka on kokeneiden lääkäreiden kohdalla vähemmän kuin KVTES minimissään määrää. Lomat ilmoitetaan laajasti kahden viikon ilmoitusajalla, vaikka tämäkään ei ole KVTES:n mukainen pääsääntö. Kun huomioidaan varsin hyvässä hallinnassa oleva tautitilanne maanlaajuisesti, on näkemyksemme väistämättä se, että valmiuslain mahdollisuuksia ja sen mukanaan tuomaa poikkeuksen henkeä hyödynnetään merkittävästi enemmän, kuin lain tai KVTES:n mukaista olisi.

Näistä syistä keskeisin näkemyksemme onkin, että soveltamisasetuksessa tulisi nimenomaisesti korostaa 2-4 §:ien osalta sitä, että poikkeukset kohdistuvat vain ja ainoastaan koronaepidemian hoitoon. Uudessa asetuksessa on pykälärakennemuutoksen myötä jopa annettu kuva, että tätä yhteyttä olisi löyhennetty, sillä korona-sanaa ei enää mainita. Toivomme tähän täsmennystä.

Lisäksi näkemyksemme on, että muistiosta tulisi poistaa kohdat, joissa viitataan palvelutarpeen kasvuun koronan seurausvaikutuksista johtuen, sillä se antaa liikaa tilaa lavennuksille. Tietojemme mukaan valmiuslain mahdollisuuksia on nyt käytetty mm. muuhun hoitoon liittyvään hoitojonojen purkuun, joilla ei isolta osin edes ole yhteyttä koronaepidemiaan, sillä terveydenhuolto on laajasti kärsinyt henkilöstövajeesta jo ennen koronaepidemiaa.

Haluamme painottaa myös sitä, että muutoinkin on monin osin suunniteltu kesän ajalle normaalia poikkeavia järjestelyjä esim. kesäsulkuja kiireettömään hoitoon vähentäen, sillä valmiuslain mahdollisuuksien hengessä on katsottu, että nyt se on tietyllä tapaa ”enemmän sallittua”.

Haluamme korostaa sitä, että muistion tekstissä on ansiokkaasti tuotu esiin poikkeuksien välttämättömyyden ja viimesijaisuuden edellytystä. Edellä esitetyn syin pyydämme kuitenkin, että asetuksen ja muistion rakennetta ja sanavalintoja vielä täsmennettäisiin, jottei laventamismahdollisuuksille jätetä sijaa. On selvää, että mahdollisesti vielä muuttuvaan tilanteeseen tulee kuntien ja sairaanhoitopiirien voida reagoida, mutta tämän valmiuslaki soveltamisasetuksella lomasiirtoineen ym. jo mahdollistaa. Kyse on merkittävistä poikkeuksista vuosilomien ja työajan osalta lääkäreiden työsuojeluun ja irtisanomisajan pidennyksen osalta elinkeinonharjoittamisen vapauteen, joten käytön pitää perustua nimenomaisesti ja tiukasti koronaepidemian hoitoon; ei lieveilmiöihin, eikä jo aiemmin kertyneisiin hoitajonoihin.

On myös erittäin tärkeää huomata se Lääkäriliitonkin esiin tuoma seikka, että kiireettömien hoitojen siirtämisen ja muiden koronanhoidosta aiheutuneiden töiden suma odottaa viimeistään syksyllä ja tilanne voi jatkua hyvin pitkään. Samoin on terveysviranomaistenkin kertomana mahdollista epidemian uusi aalto myöhemmin. Näin ollen nyt lomakaudelta siirrettyjen lomien myöhemmät ajankohdat lomakauden jälkeen eivät tule olemaan sen suotuisampia – jopa päinvastoin, koska tällä hetkellä tautitilanne on monin osin Suomea varsin vähäinen.

Suomen Lääkäriliitto

Laura Lindholm
neuvottelujohtaja